ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОДА
КАФЕДРА СЛОВАЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Завдання І етапу Всеукраїнської
учнівської олімпіади зі словацької мови та літератури
9 клас

Med. Najväčší význam **včiel**, spolu s ďalším hmyzom, spočíva predovšetkým v opeľovaní kvitnúcich rastlín a tým nám zabezpečujú lepšiu úrodu rozličných plodín. Napriek tomu, že úžitok z tejto ich činnosti predstavuje 75 - 90%, prvotný záujem ľudstva o včely bol pre ich sladký produkt – med. Ten je zároveň aj bohatým zdrojom energie a prináša veľa zdravotných benefitov. Med, pokrm bohov, bol od pradávna symbolom zdravia, hojnosti, večnej mladosti. Bol vysoko cenený vo všetkých kultúrach.

Základom pre vznik medu je nektár kvetov alebo výlučky vošiek. Tieto suroviny včely zbierajú a v úli ďalej spracúvajú do konečnej podoby. Liečivé účinky medu poznali naši predkovia už v dávnej minulosti. Med pomáha pri respiračných ochoreniach, liečbe popálenín, ochoreniach zažívacieho traktu, na podporu imunity, či ako prevencia a liečba rakoviny.

V mede sa nachádza cca 80% cukrov, 12 -18% vody a zvyšok tvoria enzýmy, organické kyseliny, aminokyseliny, **minerály,** vitamíny, flavonoidy, silice, lipidy, farbivá a peľ. Medovicové medy majú vyšší obsah minerálnych látok ako kvetové medy a vyznačujú sa vysokou antibakteriálnou aktivitou.

Kryštalizácia je prirodzená vlastnosť medu. Jej rýchlosť závisí od pomeru glukózy a fruktózy v ňom. Čím viac je glukózy, tým **rýchlejšie** med kryštalizuje. Spomalenie sa dá dosiahnuť rýchlym zahriatím medu na 70°C a okamžitým schladením. Takto sa ale znižuje jeho biologická hodnota. Aj keď spotrebitelia dávajú prednosť čiremu medu, treba sa rozhodnúť, či budeme používať med ako liek alebo iba ako sladidlo. Aby si med zachoval svoju nutričnú hodnotu, optimálne je skladovať ho pri teplote do 18°C. Chráňme ho pred priamym svetlom !

1. Vyhľadaj v 1. odseku prístavok a vypíš ho: _____ 2 bod
2. Vyhľadaj v texte 3 prívlastky a vypíš ich spolu so slovom, ku ktorému patria: 3 body

_____

_____

3. **Vyhľadaj** v prvom odseku **tretí stupeň prídavných mien** a vypíš:

_____ 1 bod

4. Napíš **prirovnanie** súvisiace **s medom**: _____ 2 bod
5. Vypíš z textu **rozkazovaciu vetu**: 1 bod

_____

6. Vypíš a urči všetky **hlásky** zo slova *„včiel“*. 4 body

*V:*_____

_____

7. Urči **gramatické kategórie** hrubo vytlačených slov: 6 bodov

_____

_____

_____

8. Nájdi **cudzie slovo**, ktoré vzniklo **skladaním** 2 bod

_____

9. Vypíš z prvého odseku slovo, ktoré **sa skloňuje** podľa vzoru „**páví**“: _____ 1 bod
10. **Napíš vetu** o včelárstve, kde použiješ **viacnásobný vetný člen**. 2 body

_____

_____

---

11. Rozkresli a urči vetné členy v podčiarknutej vete, zapíš ich celým slovom: 5 bodov

12. Urči, o aké súvetie ide v prvej vete textu. Vypíš prísudky. 3 body

_____

13. Aké látky sa nachádzajú v mede? 2 body

_____

14. Ako sa nazýva prirodzená vlastnosť medu ? _____ 1 bod

15. Napíš, aké sú liečivé účinky medu: 3 body

_____

_____

16. Ako optimálne skladujeme med? 2 body

_____

17. Napíš **úvahu**, prečo je med užitočný. Vymysli nadpis 10 bodov

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОДА
КАФЕДРА СЛОВАЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Завдання І етапу Всеукраїнської
учнівської олімпіади зі словацької мови та літератури
10 клас

Peľ. Pre svoj **vysoký** obsah bielkovín je nevyhnutnou potravou včiel. Zbierajú ho z kvitnúcich rastlín a prinášajú si ho v košíčkoch na zadných nôžkach sformovaný do peľových guľôčok, ktoré nazývame obnôžky. Peľ si **v úli** ukladajú do buniek plástov a tam ho zvlhčujú nektárom, pridávajú vlastné enzýmy, utláčajú a zalievajú medom. Bez prístupu vzduchu dochádza k mliečnemu kvaseniu peľu. Počas kvasenia sa rozrušuje obal peľových zrniek a tým sa zlepšuje jeho stráviteľnosť.

Perga, fermentovaný peľ, zvaný tiež včelí chlieb či božská ambrózia, je mimoriadne hodnotný produkt. Podporuje imunitu a nervový systém. Zlepšuje trávenie, pomáha pri depresiách, poruchách spánku, chudokrvnosti, aj poruchách štítnej žľazy.

Včelí vosk je látka tukovej povahy, ktorá sa tvorí vo voskotvorných žľazách robotníc. Je to základný stavebný materiál v úli a teplota jeho topenia je 62-65°C. **Včelári** ho používajú na výrobu medzistienok, vkladaných do úľov. Na nich si včely vytvárajú komôrky pre svoj domov, vývoj včelieho plodu a zásoby medu. Medzistienky vyrobené z čistého včelieho vosku uľahčujú včelám výrobu plástov a preto je dôležité použiť získaný vosk predovšetkým pre potreby včiel.

Avšak aj pre potreby ľudí má včelí vosk široké uplatnenie. V minulosti, keď nebol známy parafín, sa vo veľkom využíval na výrobu sviečok, ktoré boli kvalitnejšie ako lojové – lepšie horeli, nečmudili a nezapáchali. V šperkárstve sa včelí vosk využíva na výrobu foriem pre odlievanie šperkov, v ďalších odvetviach na konzervovanie dreva, kože a iných materiálov. Taktiež sa používa pri reštaurovaní pamiatok, využitie má aj v kozmetike, v potravinárstve a na účely balzamovania.

1. Vyhľadaj a vypíš z 3. odseku 1 **prístavok**: _____ 2 bod
2. Vyhľadaj v texte **3 prívlastky** a vypíš ich spolu so slovom, ku ktorému patria: 3 body

   _____
3. Napíš prirovnanie, súvisiace **s voskom**: _____ 2 bod

4. Napíš 4 **znaky** rozprávky: _____

_____

_____2 body

5. Vysvetli, čo je **monológ**: _____ 2 bod

6. Vypíš z prvého odseku textu **uvádzaciu vetu**: 2 bod

_____

7. Rozkresli a **urči vetné členy** v podčiarknutej vete: 4 body

8. Urči, o aké **súvetie** ide v prvej vete 4. odseku textu. **Vypíš prísudky**. 3 body

_____

9. **Vyhľadaj** v prvom odseku sloveso **v rozkazovacom spôsobe,** vypíš ho: 2 bod

10. Vypíš a urči všetky **hlásky** zo slova *„***vyšiel***“*. 5 bodov

V - _____

11. Urči **gramatické kategórie** hrubo vytlačených slov: 6 bodov

_____

_____

_____

12. Vypíš z textu **2 cudzie slová**: _____ 2 body

13. Nájdi v texte **2 slová**, ktoré **vznikli skladaním** 2 body

_____

14. Ako sa využíva **perga**? 3 body

_____

_____

15. V akých odvetviach sa využíva **včelí vosk**? 3 body

_____

_____

_____

16. Čo sú to **obnôžky**: _____ 2 bod

17. Napíš **úvahu** o zmysle včelárstva. Vymysli nadpis 10 bodov

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОДА
КАФЕДРА СЛОВАЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Завдання І етапу Всеукраїнської
учнівської олімпіади зі словацької мови та літератури
11 клас

Materská kašička je výživný sekrét žliaz včiel kŕmičiek, ktorý zabezpečí **larvám** všetkých druhov v prvých troch dňoch vývoja nevyhnutné látky pre ich metabolizmus a imunitu. Absolútne nevyhnutná je pre výživu včelej kráľovnej počas celého jej života a teda je oveľa vzácnejšia ako ostatné včelie produkty.

Jej unikátne tukové látky nemajú vo svete obdobu. Chránia včely i nás pred virózami a patogénmi v tráviacom trakte – v mieste, kde sa vytvára naša imunita. Bielkovinová zložka je bohatá na rôzne druhy aminokyselín, aj takých, ktoré si ľudský organizmus sám nedokáže vytvoriť. Sú dôležité pre zdravie mozgu a nervového systému, tvorbu hormónov a zabezpečenie zdravého vývoja organizmu.

Propolis. Zdrojom propolisu sú živicové látky, tvoriace sa na kvetných pukoch, alebo miazga niektorých stromov. Získanú surovinu včely zmiešavajú s voskom, peľom a výlučkami z vlastných žliaz. Jeho zloženie závisí od mnohých faktorov a preto je ťažké bližšie ho popísať. Doteraz sa identifikovalo v ňom takmer 200 zlúčenín. Obsahuje 50% živice, 30% vosku, 10% éterických olejov, 5% peľu a zvyšok tvoria rôzne organické látky a stopové prvky.

Včely ho využívajú na ochranu úľa, zásob i plodu. **Balzamujú** ním cudzie predmety, ktoré sa nachádzajú v úli. Propolis podporuje hojenie rán a potláča rast rôznych infekcií, patogénov, plesní aj vírusov. Používa sa najmä vo forme alkoholovej tinktúry v ľudovom liečiteľstve i v alternatívnej medicíne.

Včelí jed **je látka, tvorená jedotvornou žľazou robotníc, určená na obranu úľa.** Včela po vpichnutí harpúnovito zakončeného žihadla do kože protivníka nedokáže žihadlo vytiahnuť a preto hynie. **V apiterapii má včelí jed široké využitie.** Za všetky tieto **produkty** patrí včelám veľká vďaka.

1. Vyhľadaj v texte **3 prívlastky** a vypíš ich spolu so slovom, ku ktorému patria: 3 body

_____

2. Rozkresli a **urči vetné členy** v podčiarknutej vete: 6 bodov

3. Urči, o **aké súvetie** ide v prvej vete úvodu textu. **Vypíš prísudky**.

_____ 3 body

4. Vypíš z textu **vetu**, kde je **zamlčaný podmet**. 2 bod

_____

5. **Vyhľadaj** v druhom odseku **neurčitok,** vypíš ho: _____ 2 bod

6. Napíš prirovnanie, súvisiace **s jedom**: _____ 3 bod

7. Napíš 2 **znaky** bájky: _____

_____

_____ 2 body

8. Vysvetli, čo je **dialóg**: 2 bod

_____

9. Vypíš z druhého odseku textu **uvádzaciu vetu**: 2 bod

_____

10. Vypíš a urči všetky **hlásky** zo slova *„**žliaz**“*. 4 body

*Ž:*_____

_____

11. Urči **gramatické kategórie** hrubo vytlačených slov: 6 bodov

_____

_____

_____

12. Nájdi v texte **2 slová**, ktoré **vznikli skladaním** 2 body

_____

13. Vypíš z textu **odborný termín**: _____ 2 bod

14. Vypíš z textu **1 slovo**, ktoré je **zdrobnenina**: _____ 2 bod

15. Čo je oveľa **vzácnejšie** ako ostatné včelie produkty.__ _____ 2 bod

16. **Na čo využívame** propolis? _____ 2 bod

17. Kde sa využíva **včelí jed**? _____ 2 bod

18. Prečo a kedy **včela hynie**: _____

_____ 2 body

19. Napíš **úvahu** o práci včelára. Vymysli nadpis 10 bodov